

Eduskunnan lakivaliokunta

lav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 1 §:n sekä rikoslain 2 a luvun muuttamisesta

Lausuntonaan Kriminaalihuollon tukisäätiö esittää seuraavaa:

Kriminaalihuollon tukisäätiö suhtautuu kriittisesti lakiesitykseen muuntorangaistuksen laajentamisesta. Tutkimustiedon ja hallituksen esityksenkin mukaan sakon muuntojärjestelmän muutoksilla ei vaikuteta toistuvasti sakkorikoksiin syyllistyvien käyttäytymiseen eli uusintarikollisuuteen. Esitys ei ole linjassa suomalaisen kriminaalipolitiikan kanssa, jossa tavoitteena on ollut vankeusrangaistusten ja vankien määrän vähentäminen ja siirtyminen kohti avoimempia rangaistusmuotoja. Muuntorangaistuksen laajentamisesta aiheutuvat lisäkustannukset ovat myös huomattavat ajankohtana, jona sekä Rikosseuraamuslaitokseen että oikeuslaitokseen kohdistuu merkittäviä säästöjä. Rikosseuraamuslaitoksen säästöt myös vaarantavat vankeus- ja tutkintavankien kuntouttamisen. Mistä lisäresurssit muuntorangaistuksen laajentamiseen otetaan?

Sakon muuntorangaistusta joutuvat suorittamaan pääosin henkilöt, jotka kuuluvat yhteiskunnan kaikkein huono-osaisimpaan, varattomimpaan ja sairaimpaan väestönosaan ja jotka ovat yleensä yhteiskunnan palvelujärjestelmän ulkopuolella. Lyhyiden muuntorangaistusten aikana mitään kuntouttavaa toimintaa ei ehditä edes aloittaa. Muuntorangaistuksen sijasta nämä henkilöt tarvitsisivat kuntoutusta ja räätälöityjä tukipalveluja. Tämä voitaisiin toteuttaa avoseuraamuksena, esimerkiksi sakkopalveluna, jota käytetään Norjassa tai Kriminaalihuollon tukisäätiön aiemmassa lausunnossa esittämänä sopimushoitona. Rikosseuraamuslaitoksella on myös menossa pilotti sakkovankien päihdehoidosta muuntorangaistuksen aikana. Vähintään tämän kokeilun tuloksia tulisi odottaa ennen muuntorangaistusta koskevia lakimuutoksia.

Hallituksen esityksessä todetaan, että varattomien sakotettujen tilanteiden selvittäminen julkisissa palveluissa ja kolmannella sektorilla voisi edistää sakkojen maksamista ja uusintarikollisuuden ehkäisyä. Esitys toteaa ongelman, mutta asiaan ei esitetä ratkaisuehdotuksia.

Kriminaalihuollon tukisäätiö kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä sakon käsittely tuomioistuimessa edellyttää, että henkilö on neljästi vuoden aikana syyllistynyt rikoksiin, jotka osoittavat ”kokonaisuutena arvioituna henkilön piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä”. Toistuvuutta koskevan laskennan ja kokonaisarviointin tekee lakia soveltava viranomainen, useimmiten poliisi. Piittaamattomuuden arviointiin jää poliisille jossain määrin harkintavaltaa, samoin yhdenmukaisten soveltamislinjausten tekeminen jää poliisin harkintavaltaan. Yhdenmukaisten käytäntöjen ja kohtelun vuoksi on tärkeää, että poliisijohto linjaa näitä käytäntöjä mahdollisimman selkeästi. Sosiaalihuoltolain voimaantullessa poliisille tulee velvollisuus ohjata asiakkaitaan sosiaalihuollon palveluihin, joissa asiakkaille tulee tehdä palvelutarpeen arviointi ja nimetä omatyöntekijä. Tämä mahdollistaisi sakotettujen tilanteen selvittämisen, jota esityksessä pidettiin hankalana toteuttaa.

Myönteisenä asiana Kriminaalihuollon tukisäätiö näkee kohtuusperusteet, joiden nojalla sakko voidaan jättää muuntamatta vankeudeksi.

Maarit Suomela

Marjatta Kaurala

Kehittämisjohtaja

Asiamessosiaalityöntekijä

